

Per Ullern

Saksbehandler, innvalgstelefon

Tonje Katrine Vaage, 32266629

Tillatelse til oppmudring av vanningskanal, vegetasjonsrydding og motorferdsel på gbnr. 208/5 i Hole kommune, innenfor Storøysundet-Sælabonn naturreservat

Statsforvalteren gir Per Ullern tillatelse til vedlikehold av kanal for jordbruksvanning til Elstøen gartneri på gbnr. 208/5 i Hole kommune. Tiltaket innebærer graving i våtmark, bruk av motorkjøretøy og rydding av vegetasjon i Storøysundet-Sælabonn naturreservat. Tillatelsen er gitt med hjemmel i verneforskriften § 7 f) og j). Det er stilt vilkår til tillatelsen.

Bakgrunn for saken

Vi viser til søknad mottatt 22.04.2022. Det er søkt om tillatelse til å mudre opp kanal for jordbruksvanning i Storøysundet-Sælabonn naturreservat på eiendommen gbnr. 208/5 i Hole kommune. Det søkes også om tillatelse til bruk av motorkjøretøy og noe vegetasjonsrydding innenfor reservatet i forbindelse med gjennomføringen av tiltaket.

Kanalen ble opparbeidet rundt 1960, og går fra fjorden gjennom den grunne banken og inn til en sugeledning til et pumpehus. Vanningsanlegget er tilsvarende anlegg for jordbruksvanning som nabo-anleggene. Hoveddelen av året ligger den grunne banken under vann, men på våren er vannstanden så lav at bankene tørrlegges helt. Kanalen har ifølge søker stått seg godt siden den ble opprettet, men har krevd noe vedlikehold for å beholde dybden. Det er lite avrenning fra omkringliggende arealer, men naturlig forflytning av sedimenter i forbindelse med vårflom samt vind og vær påvirker kanaldybden gradvis.

Vannstanden er i dag svært lav (62,17 moh. per 05.05.2022), og det kommer da ikke vann inn til pumpehuset. Det er omtrent 20 år siden det sist var behov for å mudre kanalen med hjelp av maskiner, men grunnet den spesielle situasjonen med veldig lav vannstand og naturlig forflytning av sedimenter over tid er det nå nytt behov for mudring av kanalen. Elstøen gartneri leier jordene som vannes med pumpeanlegget, og har plantet ut et høyt antall småplanter som er avhengige av vanning. For å sikre vanntilførsel er det nødvendig å gjennomføre tiltaket så raskt som mulig. Det er også gunstig å gjennomføre gravearbeidet nå som vannstanden er så lav.

Kanalen er omtrent 200 meter lang, men det anslås at det kun er omtrent 110 meter som ligger såpass høyt at det kreves graving for å få inn vann. Figur 1 viser flyfoto over området hvor det må graves, og figur 2 viser bilde av tilstanden på mudderbanken på søknadstidspunktet. Nødvendig gravedybde anslås til å være omtrent 40 cm i 1 meters bredde, og kanalen skal ha skrånende kanter for å unngå at den raser sammen. Dette vil være tilsvarende som vanningsanlegget for Svarstad vanning som fikk tillatelse til oppmudring av kanal for jordbruksvanning i Statsforvalterens vedtak av 24.03.2022. Videre vil det også være nødvendig å fjerne noe vegetasjon fra Bønsnesveien og inn i reservatet for å kunne komme til med gravemaskin. Gravearbeidet skal bli utført av innleid profesjonell aktør som har erfaring med slike oppdrag.

Figur 1: Flyfoto over tiltaksområdet. Delen av vannkanalen som må graves er markert med rød strek

Figur 2: Bilde av mudderbankene og kanalen på søknadstidspunktet

Lovgrunnlag

Statsforvalteren er forvaltningsmyndighet for Storøysundet-Sælabonn naturreservat. Vi forvalter verneområdet etter en egen forskrift med bestemmelser som sier noe om formålet med vernet, og hvilke tiltak og aktiviteter som er tillatt, forbudt eller som krever tillatelse.

Forskrift om vern av Storøysundet-Sælabonn naturreservat ble fastsatt ved kongelig resolusjon av 22.06.2018. Formålet med verneområdet er å bevare truet og sårbar natur i form av et stort og sammenhengende våtmarksområde av stor økologisk betydning for plante- og dyreliv. Området har særskilt verdi i form av svært store forekomster av naturtypen evjer, bukter og viker, med høy biologisk produksjon og et rikt biologisk mangfold, samt store, grunne våtmarker som er viktige raste- og næringsområder for våtmarksfugler. Det er en målsetting å beholde verneverdiene i best mulig tilstand, og eventuelt videreutvikle dem.

I henhold til verneforskriften § 3 bokstav a er vegetasjonen, herunder døde busker og trær, vernet mot skade og ødeleggelse, og det er forbudt å fjerne planter og sopp, eller deler av disse, fra naturreservatet. Dyrelivet, herunder reirplasser og hiområder, er vernet mot skade, ødeleggelse og unødig forstyrrelse, jf. verneforskriften § 3 bokstav b. Området er også vernet mot ethvert tiltak som kan endre naturmiljøet, som for eksempel uttak, oppfylling og lagring av masser, jf. verneforskriften § 3 bokstav c. I reservatet er motorferdsel til lands forbudt, jf. verneforskriften § 5 bokstav e. Videre defineres hekketiden i verneforskriften § 5 bokstav e til å være fra 15. april til og med 31. juli.

Det er i utgangspunktet tillatt med vedlikehold av anlegg som er i bruk på vernetidspunktet i henhold til standard på vernetidspunktet og i samsvar med forvaltningsplanen, jf. verneforskriften § 4 bokstav 2. Dette gjelder ikke vedlikehold som innebærer graving i våtmarkene, som er

søknadspliktig i henhold til verneforskriften § 7 bokstav f. Statsforvalteren kan gi tillatelse til denne typen tiltak samt nødvendig motorferdsel i forbindelse med dette, jf. verneforskriften § 7 bokstav f og j. Dette betyr ikke at du har krav på tillatelse. Det er opp til Statsforvalteren å vurdere om søknaden gir grunn til å gi tillatelse i slike tilfeller.

Det følger av naturmangfoldloven (nml.) § 7 at prinsippene i lovens §§ 8-12 skal ligge til grunn som retningslinjer ved behandling av søknaden. Dette innebærer at kunnskapsgrunnlaget i saken skal være tilstrekkelig. I tillegg skal prinsippene om føre-var, samlet belastning på økosystemet, kostnader ved miljøforringelse og miljøforsvarlige driftsmetoder vurderes.

Statsforvalterens vurdering

Beslutninger som berører naturmangfold skal bygge på kunnskap om naturverdier og effekten av påvirkninger, jf. nml. § 8. Vi har kjennskap til naturreservatet gjennom arbeidet med verneprosessen, forvaltning av området, kartlegginger, samt databasene Artskart fra Artsdatabanken og Naturbase fra Miljødirektoratet. Vi regner derfor kravet om et godt kunnskapsgrunnlag som oppfylt, og legger grunn til at det foreligger nødvendig informasjon om naturverdiene og tiltaket. Føre-var-prinsippet, jf. nml. § 9, tillegges derfor liten vekt i denne saken.

Storøysundet-Sælabonn naturreservat utgjør et viktig økosystem med et svært rikt mangfold av viktige naturtyper, flora og fauna. De store grunne og produktive områdene med helofyttsumper og flomskogmark gir gode livsvilkår for planter, bløtdyr, insekter og fisk. Dette gir igjen næring for flere fuglearter gjennom store deler av året. De spesielle naturforholdene i området gjør at fuglelivet i Storøysundet og Sælabonn er særlig rikt, også i nasjonal målestokk. Videre er en rekke rødlistede arter og naturtyper registrert i verneområdet.

Det innerste området ved kanalen er kartlagt som flomskogmark av moderat kvalitet. Av kartleggingstekniske årsaker er registreringen avgrenset til utenfor reservatet, men naturtypen strekker seg innenfor reservatgrensene. Videre østover langs kanalen endrer naturtypen seg til evjer, bukter og viker bestående av nedre leirflomskog og helofyttsump. Hele Svarstadvika utgjør et viktig funksjonsområde for en rekke fuglearter. Blant annet er det et viktig raste- og hekkeområde for ande-, vade-, måke- og alkefugler, samt beiteområde for knoppsvaner. Mange truede fuglearter knyttet til våtmark er registrert i vika, blant annet vipe, svarthalespove og hettemåke som alle er kategorisert som kritisk truet (CR) på den norske rødlista for arter. Det er også registrert forekomster av fugleartene storspove og myrrikse som er kategorisert som sterkt truet (EN) på rødlista. Videre er det registrert ask (EN) rett på nordsiden av kanalen. Ved asken er det også registrert alaskakornell, som er kategorisert som svært høy risiko (SE) på fremmedartslista. Dette er en art som har stort invasjonspotensiale, og som i tillegg til å spre seg med frø har rotslående grener.

Kunnskap om den samlede belastningen skal ligge til grunn for vurderingen, jf. nml. § 10. Dette innebærer at virkningene av graving i våtmarksområdet med gravemaskin skal vurderes i sammenheng med andre effekter på det samme naturmangfoldet. Storøysundet-Sælabonn er preget av høy aktivitet i forbindelse med friluftsliv, båttrafikk, brygger og kanaler, omkringliggende hus og hytter, samt landbruksvirksomheten. Den samlede belastningen på naturverdiene i reservatet er derfor relativt stor. Tiltaket vil kunne få forbigående konsekvenser for verneverdiene, og vil etter vår vurdering kunne øket den samlede belastningen i reservatet noe.

I hekkeperioden, som i verneforskriften defineres fra 15. april til 31. juli, og når trekkfugl raster i området på våren/høsten vil fuglelivet være særlig sårbart for en økning i den samlede belastningen. Hekketiden er allerede godt i gang, og motorferdsel i reservatet bør begrenses i så stor grad som

mulig. For å begrense forstyrrelsen på fuglelivet må tiltaket gjennomføres i så kort tidsperiode som mulig. Søker har uttrykt at det haster med å få tilgang på vann for å berge avlingen som er satt i produksjon. Vi vektlegger at behovet skyldes den unormalt lave vannstanden i Tyrifjorden, og ønsker denne gangen å tilgodese behovet til tiltakshaver. Vi understreker likevel at slike tiltak i fremtiden må planlegges til vinterhalvåret og omsøkes i god tid slik at vi bedre kan unngå uheldig negativ påvirkning på naturmiljøet generelt og fuglelivet spesielt.

For å unngå eller begrense skader på naturmangfoldet skal miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder tas i bruk, jf. nml. § 12. Tiltaket kan tillates dersom det gjennomføres så skånsomt som mulig og oppgravde masser fjernes fra reservatet. Deponering av masser langs kanalen vil endre naturmiljøet ved at våtmarksområder endres til fastmark, hvilket ikke er ønskelig i reservatet. Massene kan enten leveres til lovlig avfallsanlegg, eller komme til nytte ved å erstatte materialer som ellers ville vært brukt, som for eksempel som jordforbedring på allerede dyrket mark. Statsforvalteren har ikke myndighet til å gi tillatelse til deponering av oppgravde masser på stedet. Miljødirektoratet er rett myndighet.

Vegetasjonen i reservatet er vernet. Gravingen og motorferdselen vil medføre skade på vegetasjon i kjøretraséen og i kanalen. Etter vår vurdering er dette en nødvendig forutsetning for gjennomføring av tiltaket. For å ivareta prinsippet i nml. § 12 om miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder er det viktig at det ikke ryddes mer vegetasjon i vegtraséen enn det som er strengt nødvendig for fremkommelighet langs kanalen i reservatet. Kratt og buskvegetasjon som ryddes må fjernes fra reservatet for å forhindre uheldig gjødsling og oppblomstring av uønskede arter. Dette gjelder spesielt alskakornell, som kan vokse opp igjen ved rotslående grener dersom avfallet ikke fjernes. Dersom større trær (mer enn 15 cm diameter i brysthøyde) må ryddes bør disse bli liggende igjen i reservatet.

Ved kjøring på barmark er det en risiko for at det oppstår kjøreskader i terrenget. Det er ikke oppgitt i søknaden hva slags type gravemaskin som skal benyttes eller marktrykket på denne. For å begrense påvirkningen på vegetasjon og unngå kjøreskader er det viktig at det brukes en maskin med så lite marktrykk som mulig. Dersom det skulle oppstå vesentlige skader på terrenget vil prinsippet om kostnader ved miljøforringelse, jf. nml. § 11, komme til anvendelse. Vi ber om at eventuelle vesentlige kjøreskader rapporteres til Statsforvalteren i Oslo og Viken og rettes opp omgående av tiltakshaver etter vår instruks.

Vurdering etter forurensningsloven

Gravearbeider i sjø og vassdrag kan medføre betydelig skade på vannmiljø som følge av oppvirvling av sediment og nedslamming. Det er i utgangspunktet forbudt å forurense, jf. forurensningsloven § 7 første ledd, men det finnes noen unntak fra det generelle forurensningsforbudet. Blant annet er anleggsarbeid som kun er midlertidig, altså med en varighet på maks 2-3 år, lovlig så lenge forurensningen er å anse som vanlig i forhold til arbeidenes art og omfang, jf. forurensningsloven § 8 punkt 3. En forutsetning for at anleggsarbeid i vassdrag skal være tillatt uten tillatelse er dermed at tiltaket er å anse som midlertidig og forurensningen er å anse som vanlig. Vedlikehold av eksisterende vanningskanal foretatt fra land kan bli vurdert som midlertidig arbeid og være tillatt uten særskilt tillatelse så lenge arbeidene ikke medfører vesentlig forurensning eller fare for forringelse av vannforekomstens økologiske og kjemiske tilstand.

På bakgrunn av omfanget av arbeidene som er beskrevet i søknaden vurderer vi at det ikke vil være stor risiko for irreversible skader på vannforekomsten eller biologisk mangfold som følge av tiltaket. Arbeidet er begrenset både i omfang og varighet, og vi vurderer at tiltaket ikke vil medføre forurensning utover det som er vanlig ved slik virksomhet. Vi ser derfor ikke behov for at det skal

kreves en særskilt tillatelse etter forurensningsloven. Vi forutsetter likevel at tiltakshaver overholder generelle krav gitt i forurensningsregelverket.

Statsforvalteren gjør oppmerksom på at overskuddsmasser fra gravearbeider i sjø og vassdrag er å anse som næringsavfall, jf. forurensningsloven § 32 første ledd. Dette innebærer at oppgravde masser ikke kan legges på siden av kanalen, men må fjernes. Dette gjelder også utenfor grensene til verneområdet. Overskuddsmassene må enten bringes til lovlig avfallsanlegg eller komme til nytte på annen måte ved å erstatte materialer som ellers ville blitt brukt. Rene masser kan for eksempel brukes til jordforbedring på dyrka mark. Dersom massene er forurenset kan de ikke brukes til slike tiltak, og må leveres til avfallsanlegg.

Dersom det fjernes mer enn 500 m³ masser skal det som hovedregel gjennomføres sedimentundersøkelser for å kartlegge forurensningssituasjonen. I Tyrifjorden er det målt forekomster av PFAS-forbindelser i sedimentene. Det kan derfor være hensiktsmessig å foreta en analyse av sedimentene i kanalen dersom det blir aktuelt å grave opp store mengder. Det er likevel liten sannsynlighet for at kanalen har høye verdier av disse forbindelsene, men det er ikke utelukket at det kan finnes annen forurensning i sedimentene. Dere kan selv gjøre en vurdering av behovet for en eventuell analyse i forkant, men dersom hele kanalen eller mer enn 500 m³ masse planlegges mudret skal det på forhånd gjennomføres sedimentundersøkelser for å redegjøre for forurensningssituasjonen i sedimentene.

Vurdering etter vannforskriften

I henhold til vannforvaltningsdatabasen Vann-Nett ligger tiltaksområdet innenfor vannforekomsten Tyrifjorden (012-522-2-L). Vannforekomsten har «moderat» økologisk tilstand og «dårlig» kjemisk tilstand grunnet blant annet påvisning av PFOS og kvikksølv i biota. Vannforekomsten er ellers påvirket av hydromorfologiske endringer, samt diffus avrenning.

I henhold til § 4 i vannforskriften skal tilstanden i overflatevann beskyttes mot forringelse, samt forbedres og gjenopprettet med sikte på at vannforekomsten skal ha minst god økologisk og kjemisk tilstand. Ny aktivitet og inngrep skal derfor ikke medføre forringelse eller vanskeliggjøre oppnåelse av miljømålene som er satt.

Tiltaket skal gjennomføres i et begrenset område, og risikoen for forringelse av tilstanden til vannforekomsten er begrenset. Vi vurderer derfor at tiltaket ikke utgjør noen fare for varig forringelse av vannkvaliteten, eller vanskeliggjør at miljømål kan oppnås.

Konklusjon

På denne bakgrunn vurderer vi at det kan gis tillatelse til vedlikehold av kanalen som beskrevet innledningsvis med hjemmel i verneforskriften § 7 bokstav f og j.

Vi forutsetter at arbeidet gjør at kanalen er tilstrekkelig åpen for flere år fremover. Vi ber også om at det vurderes andre muligheter for å sikre vanntilgang som ikke krever regelmessige gravearbeider i reservatet. Dersom det skulle bli aktuelt å gjennomføre ny opprensning av kanalen i fremtiden må dette planlegges til vinterhalvåret, utenom de sårbare periodene for fuglelivet.

Vedtak

Statsforvalteren gir Per Ullern tillatelse til vedlikehold av kanal for jordbruksvanning til Elstøen gartneri på gbnr. 208/5 i Hole kommune. Tiltaket innebærer graving i våtmark, bruk av motorkjøretøy og rydding av vegetasjon i Storøysundet-Sælabonn naturreservat. Tillatelsen er gitt med hjemmel i verneforskriften § 7 f) og j).

Tillatelsen gis på følgende vilkår:

- Tiltaket skal gjennomføres så skånsomt som mulig og ta hensyn til naturverdiene.
- Marktrykket på motorkjøretøy som benyttes skal være så lavt som mulig.
- Maskinene skal være rengjort før de brukes i reservatet slik at de ikke bringer med seg frø eller rotfragmenter av fremmede arter, som for eksempel alaskakornell.
- Kun vegetasjon som er helt nødvendig for å komme frem med gravemaskin kan fjernes.
- Busker, kvist og mindre trær som ryddes skal fjernes fra verneområdet.
- Eventuelt større trær som det er helt nødvendig å fjerne skal bli liggende igjen i verneområdet.
- Oppgravde masser skal fjernes fra reservatet. Dette innebærer å enten bringe det til lovlig avfallsanlegg eller at massene gjennomgår gjenvinning, slik at det opphører å være avfall eller på annen måte kommer til nytte.
- All kjøring skal foregå i en trasé som følger kanalen. Eventuelle vesentlige kjøreskader skal umiddelbart rapporteres til Statsforvalteren i Oslo og Viken og må utbedres av tiltakshaver.
- Tiltaket i sin helhet skal utføres innen 27.05.2022 og i løpet av maksimalt tre dager.
- Dokumentasjon på utført tiltak skal sendes til Statsforvalteren i Oslo og Viken, sfovpost@statsforvalteren.no, innen 03.06.2022.
- Denne tillatelsen skal være tilgjengelig i felt, og kunne forevises oppsyn og politi.

Statsforvalteren har bare vurdert søknaden etter verneforskriften. Vi forutsetter at det innhentes tillatelser etter annet lovverk om nødvendig. Statsforvalteren vil eventuelt kunne komme inn igjen i saken i den forbindelse.

Fysiske tiltak i vassdrag

Tiltaket er søknadspliktig til Viken fylkeskommune etter forskrift om fysiske tiltak i vassdrag. Søknaden er oversendt fylkeskommunen fra Statsforvalteren.

Klageadgang

Du kan klage på dette vedtaket til Miljødirektoratet innen tre uker, jf. forvaltningsloven §§ 28 og 29. Klagen skal sendes til Statsforvalteren. Klagen må inneholde opplysninger om hvilket vedtak som påklages, årsaken til klagen, hvilke endringer som ønskes og eventuelt andre opplysninger som kan ha betydning for vurdering av klagen. Partene i saken har adgang til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter. Den som klager kan be om at iverksettelsen av vedtaket utsettes.

Med hilsen

Ellen Lien
seksjonssjef
Klima- og miljøvernavdelingen

Tonje Katrine Vaage
rådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til:

Viken fylkeskommune	Postboks 220	1702	SARPSBORG
Hole kommune	Viksveien 30	3530	RØYSE